

SLAVIC LANGUAGES

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-227-2-1>

ANTHROPONIMICON OF THE NOVEL “THE BELOVED OF THE DESERT WIND” BY N. DEVYAYKO

АНТРОПОНІМІКОН РОМАНУ Н. ДЕВ'ЯТКО «КОХАНА ПУСТЕЛЬНОГО ВІТРУ»

Barakatova N. A.

*Candidate of Philological Sciences,
Associate Professor,
Associate Professor
at the Department of Philology
and Language Communication,
Dnipro University of Technology
Dnipro, Ukraine*

Баракатова Н. А.

*кандидат філологічних наук, доцент,
доцент кафедри філології
та мовної комунікації
Національний технічний університет
«Дніпровська політехніка»
м. Дніпро, Україна*

Важливу характеристику творчої манери будь-якого автора становить антропонімічний простір його творів, оскільки власні назви осіб виконують у художньому тексті найрізноманітніші функції. Тому вивчення літературно-художнього антропонімікону останнім часом не лише не втрачає своєї актуальності, але й привертає увагу все більшої кількості дослідників. Так, можна простежити два найпродуктивніші напрямки антропонімів як одиниць мови: певні наукові розвідки присвячені загальнотеоретичним питанням розробки антропонімії як мовознавчої галузі (Л. Лісова [6], Г. Шотова-Ніколенко [8] тощо), інші науковці (Н. В. Ткаченко [7], Юлдашева Л. П. [9], А. І. Вегеш [2], І. Левчук [5], Крупеньова Т. І. та Сіренко А. О. [4], Г. Бачинська та І. Рябініна [1] та ін.) аналізують функційне навантаження антропонімів у творах сучасних авторів.

Антропонімічний простір роману відомої на Січеславщині письменниці Н. Дев'ятко «Кохана пустельного вітру» становить цікавий для дослідження матеріал не лише тому, що в умовах глобалізації культури українські митці слова намагаються зберегти національну самобутність, яка бере свої витoki в кожній окремій місцевості, а ще й тому, що він є практично не вивченим, однак багатим і своєрідним. Таке розмаїття особових назв (загалом до аналізу було залучено близько 150 найменувань дійових осіб, отриманих шляхом суцільної вибірки) вочевидь можна пояснити як

самим жанром твору, так і глибиною його просторово-часових характеристик – від прадавніх часів і до сьогодення.

Індивідуальні найменування осіб вирізняються широким діапазоном походження, хоча більшість з них має яскраву неукраїнську специфіку, як-от: *Кіш* [3, с. 20]; *Тайра* [3, с. 21]; *Хедін* [3, с. 21]; *Тайрін* [3, с. 23]; *Іверін* [3, с. 29]; *Сайрош* [3, с. 37]; *Маяр* [3, с. 41]; *Айлан* [3, с. 82]; *Арнара* [3, с. 138]; *Горвілд* [3, с. 244]; *Еладар* [3, с. 244]; *Лаеран* [3, с. 253]; *Ашар* [3, с. 258]; *Харзан* [3, с. 358]; *Тайрін* [3, с. 366]; *Іверін* [3, с. 370], проте, безперечно, натрапляємо й на більш звичні для нас назви, напр.: *Мічений* [3, с. 20]; *Козир* [3, с. 20]; *Зорін* [3, с. 21] тощо. До традиційно українських антропонімів можемо віднести такі, як *Софія* [3, с. 3]; *Сашко* [3, с. 3]; *Володимир* [3, с. 14]; *Ірина* [3, с. 15]; *Поліна* [3, с. 20]; *Катерина* [3, с. 21]; *Ольга* [3, с. 21]; *Віктор* [3, с. 21]; *Надія* [3, с. 21]. Проміжну позицію займає фемінний онім *Рита* [3, с. 20], який можна сприймати, з одного боку, як зменшено-пестливу форму від Маргарита, а з іншого – як повну форму, що побутує в іноземному антропонімійному просторі.

Специфічною рисою аналізованого роману Н. Дев'ятко є переосмислення особово-родових характеристик зазнає чоловіче ім'я *Олекса* [3, с. 13], яким авторка нарекла дійову особу жіночої статі.

Окрім угрупування в романі становлять власні імена осіб, що мають відчутний «закордонний» колорит: *Роксана* [3, с. 3]; *Джонатан* [3, с. 3]; *Анна-Лусія* [3, с. 3]; *Дін* [3, с. 4]; *Едвард* [3, с. 9]; *Айлан* [3, с. 9]; *Лінт* [3, с. 9]; *Вейн* [3, с. 9]; *Кристофер* [3, с. 9]; *Серж* [3, с. 20]; *Ітана* [3, с. 21]; *Берн* [3, с. 21]; *Гунтер* [3, с. 21]; *Лаура* [3, с. 21]; *Жан-Поль* [3, с. 21]; *Іза* [3, с. 21]; *Райн* [3, с. 132]; *Жанна* [3, с. 132]; *Нордін* [3, с. 148]; *Філіп* [3, с. 309]; *Макс* [3, с. 327]; *Мері* [3, с. 327] тощо. Серед них чітко виокремлюються імена азійського вжитку: *Сайд* [3, с. 3]; *Харун* [3, с. 3]; *Маріан* [3, с. 3]; *Марен* [3, с. 3]; *Есмін* [3, с. 20]; *Тимур* [3, с. 21]; *Ідріс* [3, с. 133]; *Кора* [3, с. 125] та ін.

Авторська специфіка антропонімікону Н. Дев'ятко виявляється серед іншого ще й у тому, що загальні назви людей, тварин і загалом істот набули персоніфікованого звучання шляхом онімізації апелювативів: *Імператор* [3, с. 9]; *Фенікс* [3, с. 3]; *Химера* [3, с. 6]; *Ластівка* [3, с. 20]; *Дельфін* [3, с. 21]; *Янголятко* [3, с. 20]; *Матір* [3, с. 28]; *Смерть* [3, с. 48]; *Мандрівник* [3, с. 22] і под.

Усі описані вище приклади можна об'єднати в один структурний тип – одноелементні найменування. Якщо ж говорити про другий тип, що був виявлений у тексті роману, а це двоелементні структури, то тут можна спостерігати різне їхнє наповнення. Так, зокрема,

традиційним є поєднання імені й прізвища або прізвиська, напр.: *Ажи де Сентан* [3, с. 3]; *Лілі де Сентан* [3, с. 13]; *Ярош Сокіл* [3, с. 3]; *Аля Вороняче Крило* [3, с. 4]; *Ян Сорель* [3, с. 21]; *Деніел Елігерський* [3, с. 93]; *Асана Санарін* [3, с. 91]; *Аля Очеретяна* [3, с. 323]. Здебільшого авторка використовує для називання дійових осіб кожен зі складників окремо, як-от: *Ажи* [3, с. 7]; *де Сентан* [3, с. 153]; *Лілі* [3, с. 52]; *Аля* [3, с. 3]; *Ярош* [3, с. 6]; *Сокіл* [3, с. 48]; *Санарін* [3, с. 271]; *Асана* [3, с. 271]; *Ян* [3, с. 84]; *Деніел* [3, с. 21], що допомагає не лише урізноманітнити творчу оповідь, але й прискорити темп сприйняття текстової інформації.

Надзвичайно продуктивним типом іменування дійових осіб у творчій манері Н. Дев'ятко виявилось поєднання прикладкового характеру з опорним словом на позначення роду/виду діяльності особи та власною назвою у функції атрибуту, як-от: *піратка на прізвисько Вороняче Крило* [3, с. 55]. За цією моделлю утворено цілу низку особових найменувань: *вампірша Магда* [3, с. 8] – *Магда* [3, с. 8]; *Бенедикт* [3, с. 21] – *священик Бенедикт* [3, с. 34]; *Гайяр* [3, с. 26] – *чародій Гайяр* [3, с. 93]; *Костянтин* [3, с. 21] – *шкільний учитель Костянтин* [3, с. 84]; *Олег* [3, с. 20] – *помічник міністра на ім'я Олег* [3, с. 76]; *Феофан* [3, с. 97] – *міністр Феофан* [3, с. 108]; *майстер Арен* [3, с. 160] – *Арен* [3, с. 160]. Також у ролі стрижневого компонента може виступати назва титулу особи: *граф Ричард* [3, с. 3] – *Ричард* [3, с. 6]; *королева Герда* [3, с. 18] – *Герда* [3, с. 18]; *Старн* [3, с. 72] – *король Старн* [3, с. 74]; *Юран* [3, с. 18] – *принц Юран* [3, с. 42]; *Олександр* [3, с. 35] – *король Олександр* [3, с. 43]; *королева Лорейн* [3, с. 219] – *Лорейн* [3, с. 222]; *принцеса Аліаль* [3, с. 249] – *Аліаль* [3, с. 344]. Часом авторка вдається до використання поширених прикладкових структур, як-от: *її величність королева Герда* [3, с. 74]; *ваша величність Олександр* [3, с. 79]; *Ричард, граф Елігерський* [3, с. 108] тощо.

Своє прихильне ставлення до дійових осіб, які належать до табору світлих сил, письменниця передає через використання зменшено-пестливих форм їхніх імен. Так, напр., натрапляємо на *Юрчик* [3, с. 117] як скорочений варіант від *Юрій* [3, с. 20], *Дим* [3, с. 21] (скорочення від *Димон* [3, с. 40]) та ін., але тільки *вампірша Магда* [3, с. 8], *король Олександр* [3, с. 43], *помічник міністра на ім'я Олег* [3, с. 76].

Відсилання до прадавньої історії, відколи триває боротьба між силами добра і зла, у романі Н. Дев'ятко відбувається через наявність у представників обох таборів імен первинних, якими їх нарекли під час

появи на світ, і вторинних, набутих під час реінкарнації. Такі найменування дійових осіб утворюють пари контекстуальних (оказіональних) синонімів, зокрема: *Лілі де Сентан* колись була *Фенікс* [3, с. 13]; *Сайд* спочатку мав ім'я *Сайрош* [3, с. 37]; *Марен* стала називатися *Смерть* [3, с. 48]; *Мандрівник* раніше йменувався *Тайрін* [3, с. 366]; *Пустельний Вітер* первинно був наречений як *Харзан* [3, с. 368-369]; ну й, звісно, найбільш продуктивно вживаною є пара *Химера* – *радник Імператора* [3, с. 371].

Таким чином, крім безпосередньо номінування, антропоніми Н. Дев'ятко виступають виразниками авторської ідеї та концепції світосприйняття, окреслюють культурно-історичне тло твору, слугують засобами символізації тексту, наповнюючи його образним змістом.

Література:

1. Бачинська Г., Рябініна І. Літературно-художні антропоніми як засоби творення образів у романі О. Вільчинського «У степу під Авдіївкою». *Наукові записки ТНПУ. Серія: Мовознавство*. 2019. Вип. 1(31). С. 4–7.
2. Вегеш А. І. Стилістична роль літературно-художніх антропонімів роману «Червоний» Андрія Кокотюхи. *Лінгвістичні дослідження* : зб. наук. праць ХНПУ ім. Г. С. Сковороди. 2018. Вип. 48. С. 132–237.
3. Дев'ятко Н. Скарби Примарних островів. Книга 2. Кохана Пустельного Вітру : роман. Харків : Мачулін, 2017. 376 с.
4. Крупеньова Т. І., Сіренко А. О. Оказіональні антропоніми у творах Василя Кожелянка. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер.: Філологічна*. 2016. № 23 том 1. С. 27–29.
5. Левчук І. Антропонімія роману Володимира Лиса «Століття Якова». *Науковий вісник Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки. Серія: Філологічні науки. Мовознавство*. 2013. Вип. 22. С. 69-74.
6. Лісова Л. Теоретичні засади антропоніміки як галузі мовознавства. *Науковий вісник Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки. Серія: Філологічні науки. Мовознавство*. 2013. Вип. 22. С. 74–80.
7. Ткаченко Н. В. Функційне навантаження антропонімів збірки М. Білокопитова «А вічний час неспіхом тече...». *Південний архів (філологічні науки)*. 2021. Випуск LXXXVII. С. 35-40.